

**Методичні рекомендації
щодо викладання предмета «Основи здоров'я»
у 2010-2011 навчальному році**

Актуальність питання щодо формування здорового способу життя учнів

Формування основ здорового способу життя через освіту, створення здоров'язбережувального освітнього середовища – один із пріоритетних напрямів державної політики у галузі освіти.

У цьому контексті найважливішими завданнями сучасного вчителя є використання здоров'язбережувальних освітніх технологій, поєднання рухового і статичного навантаження, створення емоційно сприятливої атмосфери навчання, формування в учнів усвідомлення цінності здоров'я та життя, навичок безпечної поведінки, культивування здоров'я.

У 2009-2010 навчальному році завершено повний цикл вивчення інтегрованого курсу «Основи здоров'я», який поєднує елементи знань щодо збереження та захисту життя, зміцнення здоров'я, тому є актуальним підведення певних підсумків щодо ефективності впровадження даного навчального предмета.

На думку більшості педагогів, предмет «Основи здоров'я» сприяє формуванню в учнів позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, розвитку здоров'язберігаючої компетентності у дітей та підлітків.

Моніторингові дослідження показали, що 96 % учнів подобається цей навчальний предмет, а 90 % – хотіли б вивчати його наступного року. Усі респонденти підкреслюють, що на уроках із ними відпрацьовуються життєві та спеціальні навички. Більше половини учнів підкреслили, що на уроках основ здоров'я їх навчають толерантного ставлення до ВІЛ-інфікованих людей. Майже всі підлітки обізнані про шкідливий вплив на організм людини тютюнокуріння, вживання алкогольних напоїв, наркотиків; використовують набуті знання, уміння і навички у повсякденному житті; обговорюють питання здоров'я та безпеки з батьками, рідними та друзями.

Разом із тим результати досліджень застерігають, що поінформованість школярів про ризики для здоров'я та негативний вплив на їх організм психостимулюючих речовин (нікотину, алкоголю, наркотиків) не завжди підкріплюється відповідною поведінкою кожного третього підлітка.

Отже нагальною залишається потреба у формуванні основ здорового способу життя учнів через навчальний предмет «Основи здоров'я».

Навчально-методичне забезпечення викладання предмета

У 2010-2011 н.р. викладання предмета «Основи здоров'я» у **1 – 4-х класах** здійснюється за навчальними програмами: «Основи здоров'я». 1 – 2 класи (автори Савченко О., Бойченко Т., Коваль Н.) та «Основи здоров'я». 3 – 4 класи (автори Бібік Н., Бойченко Т., Коваль Н.).

Викладання основ здоров'я у **5 – 9-х класах** – за програмою авторів Бойченко Т.Є., Заплатинського В.М., Дивака В.В.: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи здоров'я. 5 – 9 класи. – К.: Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005.

Відповідно до Типових навчальних планів на викладання предмета «Основи здоров'я» у **5 – 7-х класах** відводиться 1 год на тиждень, а у **8 – 9-х класах** – 0,5 год

на тиждень. У спеціалізованих школах з поглибленим вивченням іноземних мов у всіх класах основної школи – 0,5 год на тиждень.

В *II-х класах* продовжує викладатися навчальний предмет «Основи безпеки життєдіяльності» – 0,5 год на тиждень за Програмою «Основи безпеки життєдіяльності» 1 – 11 класи. – К.: Шкільний світ, 2001.

У *10-му класі* не передбачено вивчення зазначених предметів.

Відповідно до наказу МОН України від 01.06.2009 р. № 457 рекомендовано запровадження у загальноосвітніх навчальних закладах факультативних курсів для молоді з профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу.

Згідно з переліком підручників та навчальних посібників, рекомендованих МОН України, викладання предмета «Основи здоров'я» має здійснюватися за підручниками:

№ з/п	Назва підручника	Автор	Клас	Видавництво	Рік видання
1.	Основи здоров'я	Бойченко Т.Є., Савченко О.Я.	1	Навчальна книга	2002
2.	Основи здоров'я	Бібік Н.М. та ін.	2	Навчальна книга	2003
3.	Основи здоров'я	Бібік Н.М. та ін.	3	Навчальна книга	2003
4.	Основи здоров'я	Бібік Н.М. та ін.	4	Навчальна книга	2004
5.	Основи здоров'я	Бойченко Т.Є., Василенко С.В., Гуцина Н.І.	5	Навчальна книга	2005
6.	Основи здоров'я	Воронцова Т.В., Репік І.А., Пономаренко В.С.	5	Алатон	2005
7.	Основи здоров'я	Василенко С.В., Гуцина Н.І., Манюк О.І.	6	Навчальна книга	2006
8.	Основи здоров'я	Бойченко Т.Є., Коваль Н.С., Дивак В.В.	6	Генеза	2006
9.	Основи здоров'я	Поліщук Н.М.	6	Генеза	2006
10.	Основи здоров'я	Воронцова Т.В., Пономаренко В.С.	6	Алатон	2006
11.	Основи здоров'я	Тагліна О.В., Наглов О.В.	6	Ранок	2006
12.	Основи здоров'я	Поліщук Н.М.	7	Генеза	2007
13.	Основи здоров'я	Воронцова Т.В., Пономаренко В.С.	7	Алатон	2007
14.	Основи здоров'я	Бойченко Т.Є., Василяшко І.П., Коваль Н.С., Дивак В.В.	7	Генеза	2007
15.	Основи здоров'я	Воронцова Т.В., Пономаренко В.С.	8	Алатон	2008
16.	Основи здоров'я	Бойченко Т.Є., Василяшко І.П., Коваль Н.С.	8	Генеза	2008

17.	Основи здоров'я	Тагліна О.В., Кузьміна І.Ю.	8	Веста	2008
18.	Основи здоров'я	Бойченко Т.Є., Василяшко І.П., Коваль Н.С.	9	Генеза	2009
19.	Основи здоров'я	Воронцова Т.В., Пономаренко В.С.	9	Алатон	2009
20.	Основи здоров'я	Тагліна О.В., Кузьміна І.Ю.	9	Веста	2009

Особливості викладання предмета

Навчальний предмет «Основи здоров'я» базується на знаннях валеології, біології, психології, філософії, гігієни, безпеки життєдіяльності тощо. В його основу закладено сучасну педагогічну концепцію – освіта на основі життєвих навичок.

Мета інтегрованого предмета «Основи здоров'я» – формування в учнів свідомого ставлення до свого життя і здоров'я, оволодіння основами здорового способу життя, життєвими навичками безпечної для життя та здоров'я поведінки.

Оновлений зміст навчального предмета та ефективна інноваційна технологія викладання сприяють формуванню здоров'язберезувальної компетентності особистості, відповідального ставлення до свого життя, дають можливість розвивати життєві навички, формувати валеологічну культуру, сприяють особистісному розвитку та самореалізації людини.

За своїм призначенням, змістом, методами навчання навчальний предмет «Основи здоров'я» суттєво відрізняється від інших предметів:

- необхідністю впливати на свідомість і поведінку учнів;
- спрямованістю на формування у дітей позитивних цінностей, знань, ставлень, умінь і навичок, які зменшують ризик виникнення поведінкових проблем і підвищують особистісний потенціал учнів для їхнього гармонійного розвитку та життєвого успіху;
- послідовністю впливів на шкільну політику і створення сприятливого здоров'язберігаючого освітнього середовища для посилення мотивації та ефективності навчання.

Зміст програми предмета «Основи здоров'я» структуровано на основі таких принципів як науковість, доступність, системність, наскрізність, безперервність, практична цілеспрямованість, інтегрованість, динамічність, відкритість, гуманізація, плюралізм, дисперсність, превентивність. Складові програми розкривають цінність життя та здоров'я людини через такі змістові лінії: «Життя і здоров'я людини», «Фізична складова здоров'я», «Соціальна складова здоров'я», «Психічна та духовна складова здоров'я».

Загальний підхід, яким повинен керуватися кожний педагог при реалізації програми у різних класах, – це викладання предмета з урахуванням вікових можливостей та потреб школярів.

Результатом навчання має стати «пакет» життєвих навичок, соціально-психологічних компетентностей, спеціальних навичок, які допоможуть учням вести здоровий і продуктивний спосіб життя.

Важливою умовою забезпечення оптимальної організації навчально-виховного процесу на уроках основ здоров'я за технологією освіти на основі розвитку життєвих навичок та практичної реалізації завдань здоров'язберезувальної освіти є

створення у кожному навчальному закладі кабінету основ здоров'я відповідно до Примірного Положення про навчальний кабінет з основ здоров'я загальноосвітніх навчальних закладів (наказ МОН України 09.12.2009 р. № 1114). Навчально-методичне забезпечення кабінету має складатися з навчальних та профілактичних програм, підручників, посібників, інформаційно-просвітницьких матеріалів тощо.

Оцінювання навчальних досягнень учнів

Оцінювання навчальних досягнень учнів з основ здоров'я та ОБЖ здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 05.05.2008 № 371. Основними видами оцінювання навчальних досягнень учнів з основ здоров'я та ОБЖ є поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне).

Практичні роботи проводяться не окремо, а в межах певної теми уроку. Оцінювання практичних навичок може бути вибіркоким.

При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. При цьому проведення окремого тематичного оцінювання на останньому уроці теми не є обов'язковим.

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка коригуванню не підлягає.

Рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 2010-2011 н.р.

Звертаємо увагу, що реалізація завдань ефективного навчання здоров'я, безпеки, розвитку та успіху висуває відповідні вимоги до організації навчально-виховного процесу у кожному закладі освіти, а саме:

- системної підготовки вчителів щодо викладання предметів, у т.ч. основ здоров'я, за сучасними інтерактивними технологіями навчання та виховання на основі розвитку життєвих навичок (наказ МОН України від 01.06.2009 р. № 457);
- здійснення наступності між початковою, основною та старшою школою у вирішенні завдань формування культури здоров'я та превентивної освіти;
- покращення навчально-методичної та матеріально-технічної бази кабінету (Примірне Положення про навчальний кабінет з основ здоров'я загальноосвітніх навчальних закладів; наказ Міністерства освіти і науки України від 09.12.2009 р. № 1114);
- тісної співпраці учнів, педагогів, сім'ї та громадськості з питань формування ціннісного ставлення до здоров'я та життя кожної людини;
- розвитку мережевої взаємодії за всіма напрямками діяльності учасників освітнього процесу.

Методичні рекомендації підготували:

Холодова Н.О., старший викладач кафедри методики дошкільної та початкової освіти;

Сіваченко І.Г., методист Центру формування здорового способу життя